

การมีส่วนร่วมของแรงงานในกิจการรัฐวิสาหกิจ
: กรณีศึกษาการไฟฟ้านครหลวง

ว่าที่ร้อยตรี วิษณุ บุญมาร์ตัน

ศูนย์วิทยพัชการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ.2539

ISBN 974-633-965-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LABOR PARTICIPATION IN THE STATE ENTERPRISE
: A CASE STUDY OF THE METROPOLITAN ELECTRICITY AUTHORITY

Acting-sub lieutenant WISZANU BOONMARAT

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS FOR THE
DEGREE OF MASTER OF ECONOMICS
DEPARTMENT OF ECONOMICS
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1996

ISBN 974-633-965-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของแรงงานในกิจการรัฐวิสาหกิจ :กรณีศึกษาการไฟฟ้า
นครหลวง

โดย ว่าที่ร้อยตรี วิษณุ บุญมาร์ตัน

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ววิทย์ เจริญเลิศ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ แล ดิลกวิทยรัตน์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฤงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ววิทย์ เจริญเลิศ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ แล ดิลกวิทยรัตน์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

วิชณู บุญมาร์ตน, ว่าที่ร้อยตรี : การมีส่วนร่วมของแรงงานในกิจการรัฐวิสาหกิจ: กรณีศึกษาการไฟฟ้าานครหลวง (LABOR PARTICIPATION IN THE STATE ENTERPRISE : A CASE STUDY OF THE METROPOLITAN ELECTRICITY AUTHORITY) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร. วรวิทย์ เจริญเลิศ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รศ. แล ดิลกวิทยรัตน์, 220 หน้า . ISBN 974-633-965-6

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของแรงงานในกิจการรัฐวิสาหกิจ : กรณีศึกษาการไฟฟ้านครหลวง โดยวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของสมาคมฯต่อการบริหารงานและปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินการดังกล่าวในฝ่ายบริหาร

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาคมฯมีสูงขึ้นเรื่อยๆ นับตั้งแต่ ปีพ.ศ.2515 เมื่อสมาคมฯเริ่มมีการจัดตั้ง ผ่านการเจรจาต่อรองเพื่อทำข้อตกลงร่วม รวมทั้งการตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย คณะทำงานปรับปรุงหลักเกณฑ์ระบบจำแนกตำแหน่งการประเมินค่างาน และอื่น ๆ รวมทั้งคณะกรรมการบริหารการไฟฟ้านครหลวง จนกระทั่งภายหลังปีพ.ศ.2534 ระดับการมีส่วนร่วมลดต่ำลงเนื่องจากการแทรกแซงของรัฐโดยผ่านพระราชบัญญัติรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ซึ่งในการริเริ่มการมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ และคณะกรรมการกิจการสัมพันธ์ ส่งผลกระทบให้สมาคมฯไม่สามารถเจรจาต่อรองได้ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มีทั้งรูปแบบการปกครองในแต่ละช่วงเวลา แนวความคิดของฝ่ายบริหารซึ่งมีลักษณะอนุรักษนิยม การขาดประสบการณ์การเรียกร้องของสมาคมฯ ขนาดของสถานประกอบการพระราชบัญญัติแรงงาน และการขาดข้อมูลของสมาคมฯเพื่อดำเนินการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....เศรษฐศาสตร์.....
สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2539.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

C560476 : MAJOR ECONOMICS

KEY WORD : LABOR PARTICIPATION / STATE ENTERPRISE / THE METROPOLITAN ELECTRICITY

WISZANU BOONMARAT : LABOR PARTICIPATION IN THE STATE ENTERPRISE : A CASE STUDY OF THE METROPOLITAN ELECTRICITY AUTHORITY. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. VORAVIDTH CHAROENLOET, Ph.D: THESIS CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. LAE DILOKVIDHYARAT. 220pp. ISBN 974-633-965-6

This thesis aims to study about the labour participation of workers in the decision making in state enterprises' administration by taking Metropolitan Electricity Authority as a case study. The study analyses the degree of the participation of Metropolitan Electricity Authority State Enterprise Employees Association (MEASEA) and problem in participating in the Board of the Metropolitan Electricity.

The study shows that since its establishment in 1972 MEASEA was organised and began to participate in the process of decision making of MEASEA . MEASEA's participation was gradually increased via collective bargaining to a joint regulation. Several committees were formed as a result of this, such as Committee of Investigation, the Committee for Developing criterion of Work Assesment and the Board of the Metropolitan Electricity, etc. In 1991 the degree of MEASEA's participation was lessened than before because of state intervention through the set up of State Enterprise Industrial Relations Act. This intervention deprived the MEASEA from the right of collective bargaining. In short, factors contributed to the limitation of degree of participation includes: the Government, attitude of Board of Directors, the lack of experiences in MEASEA , extent of the enterprises, labour laws and the lack of information before MEASEA's negotiation.

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....เศรษฐศาสตร์

สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์

ปีการศึกษา..... 2539

ลายมือชื่อนิสิต..... *Ch H*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Voravidth*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... *Ch R*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถของรองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ และรองศาสตราจารย์ แล ดิลกวิทยรัตน์ ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการวิจัยด้วยดีเสมอมา

ณ โอกาสนี้ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อ รองศาสตราจารย์ ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ รองศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพชรประเสริฐ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์ขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณไพบูลย์ แก้วเพทาย กรรมการสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้านครหลวง และเจ้าหน้าที่ในคณะกรรมการสมาคมที่อนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ในหอพักศึกษาตนิเวศน์และที่คณะเศรษฐศาสตร์ทุกคนที่คอยช่วยเหลือ ติดตามเป็นกำลังใจให้กันเสมอมา

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอขอบพระคุณพ่อ แม่ น้องที่น่ารัก ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้เขียนเสมอมา ความดีใด ๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบแต่ทุกท่านที่ได้กล่าวนามมา ส่วนข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

ว่าที่ร้อยตรีวิษณุ บุญมาร์ตัน

มีนาคม 2539

ศูนย์วิทยุสื่อสาร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
บทที่ 1 : บทนำ	
1.1 ที่มาและประเด็นปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.4ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5การทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัย.....	5
บทที่ 2 : แนวความคิดและทฤษฎี	
2.1ระดับการเข้ามีส่วนร่วมของลูกจ้างในฝ่ายจัดการของประเทศต่าง ๆ.....	15
2.2แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วม.....	29
2.3แนวความคิดของWalker	36
2.4แบบจำลองแนวความคิดในการทำวิทยานิพนธ์.....	41
บทที่ 3 : การไฟฟ้านครหลวงและความขัดแย้งในโครงสร้างการบริหาร	
3.1การไฟฟ้านครหลวง.....	43
3.1.1 ประวัติการก่อตั้ง.....	43
3.1.2 โครงสร้างการบริหาร.....	44
3.2สมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้านครหลวง.....	47
3.2.1 ประวัติการก่อตั้ง.....	47
3.2.2 โครงสร้างการบริหารและอำนาจหน้าที่ของกรรมการ.....	48
3.3ความขัดแย้งในโครงสร้างการบริหาร.....	51
3.3.1สาเหตุของความขัดแย้ง.....	52

3.3.2 ผลที่เกิดขึ้น.....	56
-ด้านการบริหาร.....	56
-ด้านพนักงาน.....	60
บทที่ 4 : พัฒนาการการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการของสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการ ไฟฟ้านครหลวง พ.ศ.2501-2534	
4.1 ขบวนการแรงงานในการไฟฟ้านครหลวงและการยื่นข้อเรียกร้อง.....	63
ก. ช่วงก่อนปีพ.ศ.5216.....	63
4.1.1 ขบวนการแรงงานและการยื่นข้อเรียกร้องก่อนปีพ.ศ.2501.....	63
4.1.2 ขบวนการแรงงานและการยื่นข้อเรียกร้องระหว่างปีพ.ศ.2501-2516.....	65
ข. ช่วงปีพ.ศ.2516-2534.....	67
4.1.3 ขบวนการแรงงานและการยื่นข้อเรียกร้องระหว่างปีพ.ศ.2516-2519.....	69
4.1.4 ขบวนการแรงงานและการยื่นข้อเรียกร้องระหว่างปีพ.ศ.2519-2524.....	76
4.1.5 ขบวนการแรงงานและการยื่นข้อเรียกร้องระหว่างปีพ.ศ.2524-2534.....	83
4.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการยื่นข้อเรียกร้อง.....	89
4.2.1 คณะกรรมการร่วมระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายสมาคมฯ.....	90
4.2.2 พระราชบัญญัติพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.2534.....	97
4.2.3 รูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมกับฝ่ายบริหาร.....	108
4.2.4 บทบาทของสหภาพต่อภายนอก.....	110
4.3 อุปสรรคในการเข้าไปมีส่วนร่วมของสมาคมฯ.....	111
4.3.1 รูปแบบการปกครอง.....	111
4.3.2 แนวความคิดของฝ่ายบริหาร.....	112
4.3.3 การขาดประสบการณ์การเรียกร้องของสมาคมฯ.....	113
4.3.4 ขนาดของสถานประกอบการในการไฟฟ้านครหลวง.....	114
4.3.5 พระราชบัญญัติแรงงาน.....	114
4.3.6 การขาดข้อมูลของสมาคมฯเพื่อดำเนินการ.....	115
บทที่ 5 : บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	119
รายการอ้างอิง.....	126
ภาคผนวก.....	136
ประวัติผู้เขียน.....	211

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การเข้ามามีส่วนร่วมกับผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น.....	37
2.2 ระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมของลูกจ้างกับฝ่ายจัดการ.....	38
3.1 ภูมิหลังของคณะกรรมการการไฟฟ้านครหลวง.....	53
3.2 จำนวนรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดที่ 20-31 จำแนกตามภูมิหลังทางอาชีพ พ.ศ.2502-2514....	55
3.3 จำนวนพนักงานการไฟฟ้านครหลวงแยกตามวุฒิการศึกษา.....	58
4.1 ประเด็นการยื่นข้อเรียกร้องระหว่างฝ่ายสหภาพฯกับฝ่ายบริหารช่วง พ.ศ.2516-2533.....	69
4.2 การยื่นข้อเรียกร้องในการเข้ามามีส่วนร่วมช่วงพ.ศ.2516-2519.....	75
4.3 การยื่นข้อเรียกร้องในการเข้ามามีส่วนร่วมช่วงพ.ศ. 2519-2524.....	81
4.4 การยื่นข้อเรียกร้องในการเข้ามามีส่วนร่วมช่วงพ.ศ.2524-2534.....	86

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

รูปภาพ	หน้า
1.1 โครงสร้างของการไฟฟ้านครหลวง.....	2
2.1 การจัดองค์การของ qc.....	16
2.2 การสนับสนุนของฝ่ายจัดการและเป้าหมายของระบบควบคุมคุณภาพ.....	18
2.3 โครงสร้างและองค์ประกอบพื้นฐานของ self-management.....	24
2.4 การเข้ามีส่วนร่วมของลูกจ้างในฝ่ายจัดการตามแนวคิดของ Walker.....	39
2.5 แบบจำลองแนวความคิดในการทำวิทยานิพนธ์.....	41
3.1 โครงสร้างการบริหารงานของการไฟฟ้านครหลวง.....	44
3.2 โครงสร้างการบริหารของสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้านครหลวง.....	49
4.1 ขั้นตอนการดำเนินงานของคณะกรรมการกิจการสัมพันธ์การไฟฟ้านครหลวงกับ คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์.....	105
5.1 ระดับการเข้ามีส่วนร่วมของสมาคมฯในช่วงเวลาต่างๆ.....	122

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย